

SLÄKTTAVLAN

Nr. 63

Juni 2015

Foto :Jan Nilsson

Staffanstorps Släktforskarförening

ORDFÖRANDES FUNDERINGAR

Staffanstorps Släktforskarförening

Hemsida: www.staffanstorpsslaktforskare.se Organisationsnummer 845001-4322

c/o Anita Börkén E-post: info@staffanstorpsslaktforskare.se

Farinvägen 19 Plusgiro: 479 26 99 - 3

245 33 STAFFANSTORP

Medlemsavgift: 100 kr, familjemedlem 50 kr

Styrelsen 2013

Ordf.	Jan Nilsson	Lagerlöfs väg 14, 245 32 Staffanstorp	046-25 57 88	ordf@staffanstorpsslaktforskare.se
V. ordf.	Tommy Fält	Rapsvägen 3, 245 43 Staffanstorp	046-25 09 44	tommy@staffanstorpsslaktforskare.se
Sekr.	Kerstin Karlsson	Klarinettgränd 5, 245 42 Staffanstorp	046-25 70 20	kerstin@staffanstorpsslaktforskare.se
Kassör	Anita Börkén	Farinvägen 19, 245 33 Staffanstorp	046-25 67 71	anita.borken@telia.com
Led.	Kerstin Lindgren	Klockspelsvägen 5, 245 42 Staffanstorp	046-25 34 57	kerstin.l@staffanstorpsslaktforskare.se
Led.	Åke Sandgren	Gotlandsvägen 9, 245 31 Staffanstorp	046-25 63 80	ake@staffanstorpsslaktforskare.se
Led.	Lars Ahlström	Vindvägen 7, 245 38 Staffanstorp	046-25 77 30	
Red.med.	Alfred Weiss	Prebendevägen 2, 240 10 Dalby	046-20 94 06	alfred.weiss@telia.com
Revisor	Tommy Möller	Rondovägen 13, 245 42 Staffanstorp		
Revisor	Lars Frankell	Knutsborg 29, 245 45 Staffanstorp		
Valbered.	Åke Kjellqvist	Lagerlöfs väg 18, 245 32 Staffanstorp	046-25 50 20	ake.kjellqvist@telia.com
Valbered.	Sven Göran Persson	Rondovägen 5, 245 42 Staffanstorp		
Suppleant till valberedning och revisor: Tommy Möller				

Staffanstorps Släktforskarförening År 2015

Höstprogram

Bara - vårt Härad - våra Socknar

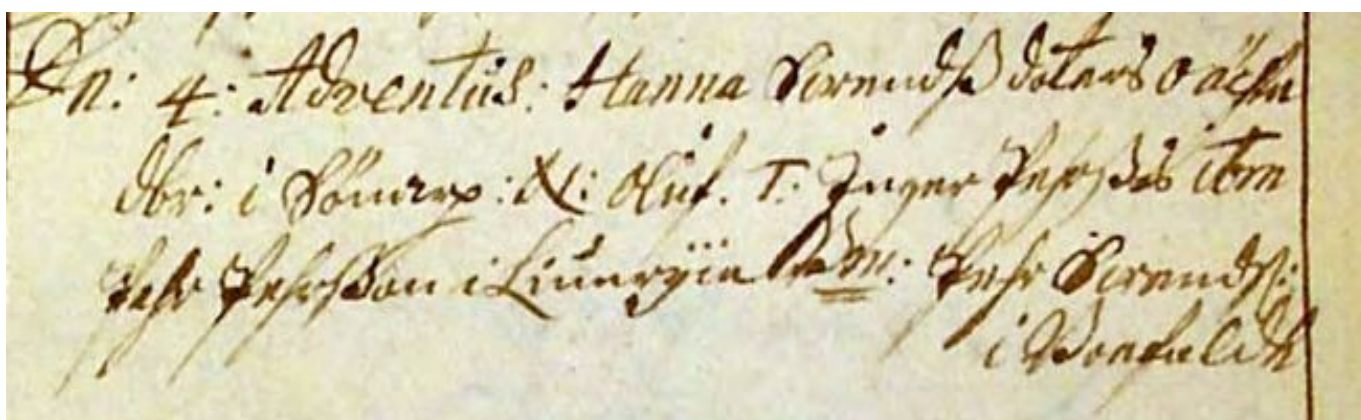
Bara, Bjarshög, Brågarp, Burlöv, Esarp, Flackarp, Genarp, Görslov, Hyby, Knästorp, Kyrkheddinge, Lomma, Lyngby, Mölleberga, Nevishög, Skabersjö, Tottarp, Uppåkra, (Bjällerup och Särslöv)

Projektet Oäkta barn

Kanske har du i din forskning stött på att det inte finns någon fader till din ana angiven i dopnotisen. Problemet med att få ett vitt fält i sin antavla är väldigt förargligt, särskilt om detta sker på ett tidigt stadium. Har man tur kan uppgifter ur andra källor lösa problemet. Dock är det inte alltid man finner uppgifterna där man tror att de skall finnas. Du har kanske själv av en tillfällighet råkat hitta en lösning, som du vill dela med dig av. En databas kan vara till hjälp i sökandet och det är uppbyggandet av en sådan, som projektet går ut på.

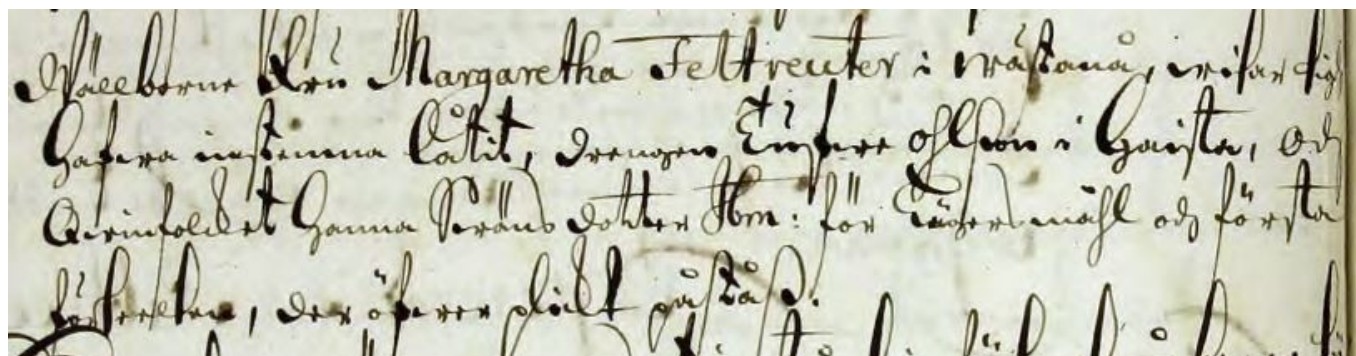
Projektet som startades av SGF, på initiativ av förre landsarkivarien Jan Dahlin har nu varit igång några år. Tyvärr har det inte varit den anstormning av medhjälpare som man hoppats på, men vi har ändå nått en hel del resultat. En del av de uppgifter vi noterat från alternativa källor har kunnat pusslas ihop med uppgifter ur dopboken. Våren 2014 fick de SGF-anslutna föreningarna en CD-skiva med resultatet av vad som hittills hade registrerats. I huvudsak var det uppgifter ur födelseböckerna som lagts in, men arbetet har gått vidare med att hämta uppgifter från andra källor och i januari 2015 får föreningarna en ny CD. Denna kommer att innehålla uppgifter från församlingarna i Villands, Ingelstads och Herrestads härad, där dopnotiserna kompletterats med uppgifter ur andra källor. En hel del okända fäder har blivit synliggjorda till glädje för forskarna. Här nedan visas exempel på lyckade resultat.

Näsum C:1 s.141

Dn: 4: Adventus: Hanna Swendssdoters oäkta dbr: i Sönarp: N Oluf. T. Ingar Pehrsses ibm Pehr Pehrsson i Liuneryie
Bm: Pehr Swendss i Boefaldh

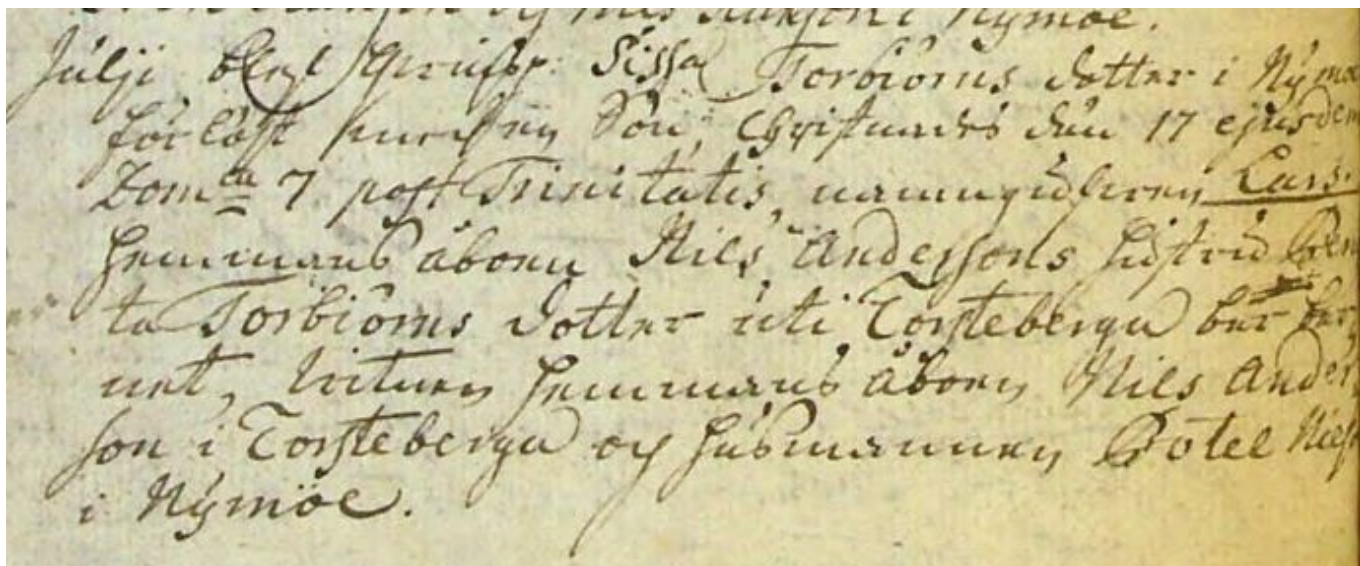
Göta Hovrätt Advokatfiskalen L-län EVII AAB:92 HT nr 3

Wällborna Fru Margaretha Feltreuter i Wästana, wisar sigh Hafwa instemma låtit drengen Tufwe Ohlsson i Haista och
Qwinfolcket Hanna Swänsdotter Ib: för Lagersmähl och första förseelsen, der öfwer plickt påståss

Hanna Swensdotters son får här registrerat en fader: Tufwe Ohlsson.

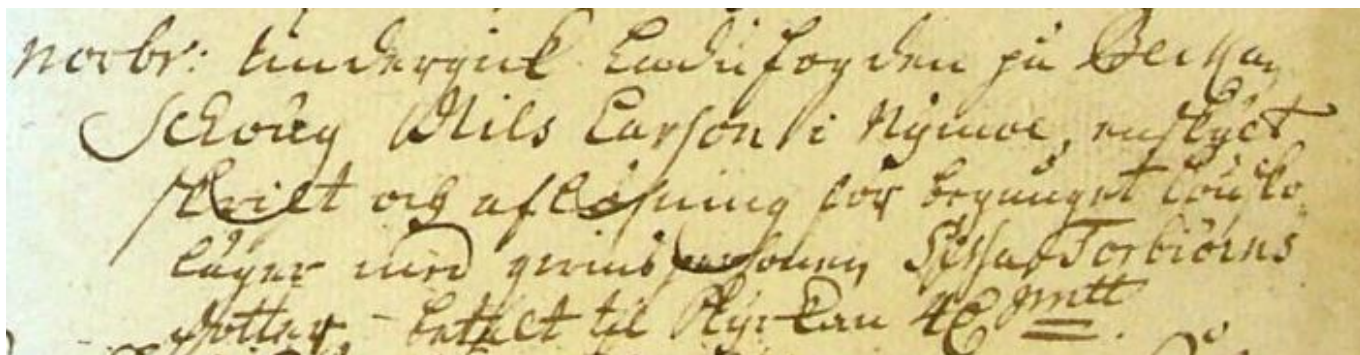
En del av de renoverade domböckerna finns filmade bland annat av ArkivDigital online och tillgängliga

Julji blef Qwinsp. Sissa Torbiörns dotter i Nymö
 förlöst med en Son, Christnades dän 17 ejusdem
 Dom:ca 7 post Trinitatis, namngifwen Lars
 hemmans åboen Nils Anderssons hustru Bencta
 Torbiörns dotter uti Torsteberga bar barnet, witnen hem-
 mans åboen Nils Andersson i Torsteberga och husmannen Botel Nilss
 i Nymöe.

Julji blef Qwinsp. Sissa Torbiörns dotter i Nymö förlöst med en Son, Christnades dän 17 ejusdem Dom:ca 7 post Trinitatis, namngifwen Lars hemmans åboen Nils Anderssons hustru Bencta Torbiörns dotter uti Torsteberga bar barnet, witnen hemmans åboen Nils Andersson i Torsteberga och husmannen Botel Nilss i Nymöe

Absolution Nymö C:1 s. 201

Novbr: Undergick Ladufogden på Becka Schoug Nils Larson i Nymöe, enskjilt
 skrift och aflösning för begånget lönskaläger
 med qwinspersonen Sissa Torbiörns
 dotter, - Betalt til Kyrkan 4 Rd smtt

Novbr: Undergick Ladufogden på Becka Schoug Nils Larson i Nymöe, enskjilt skrift och aflösning för begånget lönskaläger med qwinspersonen Sissa Torbiörns dotter betalt til Kyrkan 4 Rd ^{smtt}

Detta exempel är taget från samma volym, bara några sidor bort. Oftast är absolutionsförteckningen samlad sist i boken och i vissa fall finns de i en egen bok.

Du som kan tänka dig att jobba mer eller mindre med projektet är välkommen att höra av dig till berit.as.aronsson@telia.com eller berit@sgf.m.se. En viss läsvana är att rekommendera, gärna från domböcker. Har du egna erfarenheter och tips välkomnar vi även detta.

Berit Aronsson

ETT BRÖLLOP ÅR 1841

1839 den första april dog rusthållarens i no 3 St. Uppåkras hustru Hanna Nilsdotter i en ålder av 43½ år ungefär. Hon hade varit en ovanligt god maka och moder. Med hennes död bröts mannens livslust helt och hållet. Såsom tecken på detta kan nämnas följande.

När äldste sonen Per frågade, vad han skulle så på marken. Fick han detta svar: ”Det får Du göra som Du vill, för hädanefter kommer jag inte att befatta mig med något sådant”. Följden blev att ungefär 4 månader efter hustruns död, dog också Siwer Persson enligt läkarens utsago av sorg efter maken. Därefter fick Per med hjälp av en 2 år yngre syster sköta gården.

Omkring den första mars 1840 tyckte Per det var tråkigt som det var. Han påminde sig då, att han

träffat en trevlig flicka från Önnerup på kalas ett par gånger i L. Uppåkra och en ock en annan gång i Lund. Han beslöt då köra till Önnerup under förevändningen att köpa utsädeskorn. När han körde in om Ola Hanssons portar, fick pigan Kersti syn på honom och dotterns – Elnas – rodande kinder, varför det undslapp henne, här kommer Elnas fästman. Den skall hon gifta sig med, för han är en bra karl. Det vet jag. Sedan hästarna tagits in i stallet, blev Per inbjuden. Efter en stund kom han fram med sitt ärende. Han anhöll om Elnas hand för att föra henne som maka till Uppåkra. Men ack, det var ju rent av omöjligt. Det var ju för långt mellan Uppåkra och Önnerup. Han borde gifta sig på närmare håll. Ja, han fick formligen avslag. Dotterns egen vilja frågade föräldrarna inte efter. Om Per däremot köpte korn förmåler inte historien. Så reste han hem med

sorgsen håg. Sedan spreds det ned till Uppåkra att Ola Hansson hade tvingat sin dotter att trolova sig med en annan man från Fjellie, som just skulle ta emot ett hemman på våren. Denne hade av den blivande svärfadern erhållit ett par oxar och en del spannmål till utsäde och 800 riksdaler i reda penningar. I gengäld hade fästmannen skänkt några småsaker åt sin s. k. fästmö. Hon var inte glad, ty hon tyckte inte om sin ingångna förbindelse. Kersti var ett gott stöd för henne och uppmuntrade henne till att inte giva efter för föräldrarnas vilja utan driva igenom sin egen. Så en vacker dag samlade dottern och pigan ihop alla småsaker som fästmön fått. Ringen låg överst. De lade allt i en ask. Kersti gick för att överlämna det till den s. k. fästmannen. Hennes föräldrar blev rasande. Men då de märkte att ingenting var att göra, ackorderade de med fästmannen. Han var inte obenägen att låta förbindelsen gå om intet, men han ville behålla fästmansgåvorna. Så skrev prästen för dem till domkapitlet. De skrev under båda två. Då blev trolovningen bruten.

Önnerup 2, Stamhem

Postadr.: Önnerup. Tel. 119 Flädie.

Areal: Total 42,2 har (41 åker). Tax.-v. 114.000.

Manbyggn. uppf. 1817, renov. o. omb. 1863. Ladug. o. stall uppf. 1905, loge 1911, svinhus 1943. 5 hästar, 3 unghästar, 1 tjur, 18 kor, 18 ungdjur, 5 modersuggor, 30 gödsvin, 75 höns. Gården är en gammal släktgård. Från 1793 till 1850 ägdes den av Ola Hansson, som efterträddes av sonen Hans Olsson. 1887 övergick egend. till dennes son Sven Hansson, som innehade den till sin död 1919, då den övergick till stb. Sonen, nuv. äg., tillträdde 1925.

Äg.: Harald Hansson f. 5/6 1891. Son till Sven Hansson o. h. h. Anna Andersdotter. Gift 25 med Ida Olsson f. 24/1 1897. Barn: Östen f. 27, Anna Brita f. 29.

Äg.: Ordf. i fattigv.- o. familjebidragdsnämnd., led. av komm.-fullm. Kassör i Önnerups lokalfören.

Mårtenafton var Per Siwersson resande i Lund. På torget hölls många vagnar, som voro fulla med gäss och där var många försäljerskor. Bland dessa upptäckte Per Elna Ohlsson, som stod ensam vid sin vagn. Han gick bort och hälsade på henne och sade: ”Det var ett par vackra fuchsiga hästar Du har”. – Jag har inga alls. Det är fars hästar. ”Jag trodde Du var gift”. – Nej, jag varken är eller blir gift med den. De unga avbröts då av att Ola Hansson och några andra män kom emot vagnen från en krog i närheten. Då sade Per till henne: Vill Du säga ifrån till mig när jag kan få komma igen och hälsa på Dig. Skicka ett säkert bud om Du kan. Elna svarade: Ja, det kan jag. Jag kan skicka Kersti. De träffades sedan en och annan gång i Lund. På våren 1841 tog Per nummerhästen och red till Ola Hanssons för att nu endast fria. Denna gång rönts han inget motstånd från föräldrarnas sida. De hade måst ge efter.

I fjorton dagar hade det varit väldigt bråttom i Marna och Ola Hanssons rusthållaregård i Önnepur. Där hade bryggs öl i långa banor, starkt, gott och mycket öl, som tvillnats på stora och små tunnor och fjärdingar. De hade slaktat en gödad ko och en stor fet galt. En del sex- och sjuveckorsgrisar hade vederfarits samma öde. Dessa stektes hela på träställningar i bakstugan. De skulle serveras med ”kryll” på svansen och äpple i munnen. En tre stycken lamm och några gäss och höns. Likaledes bakades det mycket gott bröd av alla sorter.

Nu var det dagen före den 15 oktober 1841 då husets 22-åriga dotter Elna skulle vigas vid den 23-åriga rusthållaren Per Siwersson i Stora Uppåkra. Den dagen kommo pigorna däromkring med förning till bröllopgården. Alla har var sitt fat med risgrynsgröt. Ovanpå denna var en hög stapel med gorån, mandelmusslor, klenetter ibland till och med sockerspån. De som voro mycket nära släktingar hade också spettkaka. Alla hade en eller två slaktade höns till soppan likaså, var sin opptoppade smörkopp. Alla som kom med förning skulle trakteras på något sätt.

Man lånade hos grannarna bord, stolar, dryckeskannor, glas och porslin. Ett och annat dussin hornskedar också. Varje burgnare lantbrukare hade visserligen en del silverskedar, men med så fina skedar fingo endast de äta, som voro riktigt kärt främmande såsom prästen eller annan högt uppsatt person. Knivar hade gästerna själva med sig i fickan. Det var s. k. fällknivar.

Nu övergår vi till själva bröllopsdagen.

Högtidsdagen stego alla tidigt upp för att se om allt var fixa och färdigt när gästerna kom. I köket kokades soppa i två stora inmurade grytor, vari simmade en oändlig massa höns. Vid tiotiden gingo bruden och Kersti, som var lika gammal som bruden, ut på det östra gavelrummet, som vette mot landsvägen för att se om någon syntes komma. Då brudens blick fann vad hon sökte klappade hon i händerna och utropade: ”Se där kommer två ridande. Bakom dem kör Per själv och efter hans vagn följer en del andra. Det är bröllopsföljet. Då inföll Kersti: Där ser Du Elna. Därför att Du var så säker och bestämd så gick det ju bra till slut. I kväll följer jag med hemgiften och Jöns Persson till Ditt nya hem och stannar där hos Dig till döddagar. Följet närmade sig i rask takt för att vara framme i tid. De voro nämligen bjudna klockan elva. Punktlighet stod högt i kurs för den tidens människor.

En stund efter det att gästerna anlant kom prästen, som i sällskap med brudgummen och brudens föräldrar gick in i brudkammaren, för att se på då brudgummen undertecknade giftermålsförordet. (Föräldrarna tyckte ju inte om giftemålet).

Då vigseln ägt rum enligt den vanliga ritualen, bjöds gästerna till bords. Redan före klockan tolv. Bröd bjöds omkring. Gästerna bredde sig smörgåsar, togo sig helan och halvan och drucko öl till. Så bjöds ox och hönskött med pepparrotssås. Sedan kom soppan. Varje gäst tog i tur och ordning, efter ålder, rang och värdighet, soppa med förläggsskeden. I soppan var sviskon, frikadeller, russin och klimp. En massa öl och brännvin förtärdes under hela måltiden. Därefter måste gästerna smaka de kalla helstekta grisarna och de stekta gässen. Sedan serverades alla sorters kakor, som förut nämnts. Då dessa avsmakats var den bestanta middagen slut. Byns unga flickor hjälpte till med serveringen och någon händig skomakare eller skraddare fungerade som pedell.

Efter middagen gingo gästerna ut för att se sig om i nejden. De stannade ute tills törsten efter den westindiska romtoddyn blev för svår. Kvinnorna fingo kaffe med dopp, som endast serverades vid särskilt högtidliga tillfällen, därför att kaffet var en mycket dyrbar och sällsynt dryck. Rätt som det var började spelemännen spela upp till dans och så trådes denna hela natten blott med vissa mellanrum. Under tiden smattrade åtskilliga lösa

skott och bröllopssaluter, som hördes vida omkring i trakten.

Omkring klockan åtta på kvällen drog brudgummens dräng Jöns Persson ut ur logen en splitter ny s. k. åkvagn. Den var fylld med ärthalm. Vagnarna på den tiden hade inga fjädrar, voro målade kaffebruna och hade ett väldigt högt säte, som när det var en bröllopsvagn, var mycket vackert må-

giftvagnen för att försöka hinna upp den, skära av banden och rycka till sig en del saker, då vagnen satte sig i rörelse. Lyckades man röva till sig någonting, var det en stor skam för brudgummen. Ett par vackra fyraåriga fuchsiga hästar i nya blankskinande selar, spändes för vagnen. Allt det nu nämnda utgjorde brudens hemgift. Nu kröp Jöns i sätet. Där satt redan Kersti, som lovat bruden att följa med till det nya hemmet och stanna där. Värden steg fram och räckte Jöns en piska, som han själv skulle behålla. Efter gammal god sed bjöd traktören honom en sup som han tog. Så länge han höll glaset skulle traktören hålla i. Man fick fylla glaset för andra gången. Men i stället för att dricka det, slungade Jöns glaset bakåt mot den alltmera närmande folkhoppen, som skulle vara till reds att skära av banden. När folket fick en sådan kall dusch av brännvin över sig ryggade det omedvetet tillbaka. Då passade Jöns på, slog klatsch och så bar det iväg i full galopp medan gästerna bara stodo och gapade och glömde att springa efter vagnen. På så sätt räddades brudgummens ära. Jöns fick alldeles säkert sin värförtjänta belöning för denna bragd.

Då gästerna hämtat sig från den första förskräckelsen, bjödos de in till kvällsmat. Den bestod av lutfisk och potatis med senapssås. Vidare bruna bönor med "salmadssul" (sallat, rökad och kokt

lad med två sammanslingrade kransar, vari hade präntats brudparets initialer och bröllopsdagarnas datum.

Så komma gästerna ut på gården för att se vad för rariteter Ola Hansson skulle skänka sin dotter i hemgift. Man bar ut två tunga ekkistor. En del saker packades under och framför kistorna. När vagnen var fullastad virade drängen tjocka rep över kistorna och under vagnbotten och band mycket säkert. Detta var nödvändigt, ty efter gammal sed rusade allt bröllopsfolket efter hem-

skinka, färgkött, fårkorvar och fläskkorvar). Sedan smakade man risgrynsgröten i de många olika faten, för att man skulle kunna bedöma vems gröt som var bäst. Mycket öl dracks och gröten sköljdes ned med brännvin. Sist under måltiden kom kakor och sylt. Nu stundade uppbrottet mot Upåkra för brudparet. Brudgummens bröder och systrar och en hel del släktingar skulle följa med. De andra skulle stanna i bröllopgården till dagen efter. Man började i brudgumsvagn en fyra eller fem ölfjärdingar och lika många brännvinslejlur.

Hästarna spändes för vagnen. Brudgummens bröder stego till häst, för att tjänstgöra som förridare, beväpnade med pistolhylser med två laddade pistoler i.

Brudgummen skulle själv köra för sin brud. Hans två systrar åkte i samma vagn. När brudföljet väl var kommit ut på vägen vände förridarna om igen, under det att skjutsarna körde mycket sakta framåt. Bröderna svängde in på gården med sina hästar för att hålla tal och tacka för bröllopet. Den nittonårige Nils började att tala, men kom av sig. Så fick den sjuttonårige Sven, som hade fruktat att brodern skulle bli stum i det kritiska ögonblicket, övertaga ordet. Denne var försiktigare. Han hade skrivit ett charmant tal hemma och klistrat pappret fast inuti sin hatt. Alla förundrade sig över hans talförhet och flödande tunga. Ingen anade, varför han svängde hästen, så att ljuset föll in i huvudbonaden, som han höll i handen. Han ville tacka värdfolket för att de hade uppfostrat bruden på det rätta sättet, så att han trodde, att broder skulle få en bra hustru. Han ville således tacka för att de hade skänkt deras broder en maka och dem

en svägerska, för deras vänliga mottagande och det storståtliga mottagna i de nygiftas hem. Sist ville han tacka för egen del och för brodern. Så red han fram till brodern. De höllo stilla en stund, medan de ryckte upp pistolerna och skjöte av skott i marken. Så var ceremonin, som visade tacksamheten slut och sedan bar det iväg i sträck carriére för att hinna upp brudföljet.

Förridarna nådde fram till skjutsarna vid Siblaled, skälet mellan Önnerup och Värpinge. Lite väster om Värpinge by brunno två tjärtunnor. Då var det förridarnas plikt att rida i förväg och taga reda på om det var försåt eller hyllning. Framkomna till tjärblossen frågade de vilket det var. De fingo till svar, att man upptänt dessa eldar för att hedra brudparet. Förridarna redo tillbaka och meddelade det svar de fått, varför bröllopsföljet stannade då de kommo till tjärtunnorna och satta av en fjärding öl och en lejdell brännvin och bad det där församlade folket att hålla till godo och låta sig väl smaka. Folket sköt skott efter skjutsarna som tack för trakteringen.

Stortorget i Lund 1900.

Foto: Per Bagge, Lunds Universitetsbiblioteket

Väl komna igenom Värpinge ägor syntes ett nytt bloss vid båda sidor om vägen, ungefär där Folkets park nu ligger. Förridarna redo strax fram liksom föregående gång och fingo samma svar. Följet körde sakta fram. Där upprepades samma historia. Man närmade sig Lund, vägen gick genom Klostergatan. Förridarna redo fram till brunnen på Stortorget, stannade på var sin sida om den och avsköts skott. Färden fortsatte Södergatan framåt. Som bevis att det var ovanligt, att man tog sig en hustru så långt bort, att brudfärden gick genom staden kan anföras, att de allra flesta fönster vid de passerade gatorna voro upplysta med brinnande ljus såsom till julotta. Så kom man då lyckligt och väl till det ställe där vägen skiljer sig den ena mot Stanstorp, och den andra mot Malmö. Vid båda sidor om Malmövägen var upptänt tjärbloss igen. Det blev samma sak här som de två föregående gångerna, Så kommo de äntligen till sitt nya hem, där en väldig massa människor samlats. Många skott avlossades, då följjet körde in på gården.

När Jöns och Kersti kommo till Uppåkra med hemgiften, var där redan mycket folk. Sakerna bures in. Kersti övertog genast kommandot inomhus. Där serverades i hast kvällsmat, till byborna som funnes på gården, både gamla och unga. Där bjöds många snapsar och dracks mycket öl till maten, Sedan gingo männen ut att ladda sina pistoler och kvinnorna för att se om inte brudföljet kom snart, När de kommit fram, spelades där upp till dans på en tom loge, Byspelemännen var nämligen tillstädes för att färdigt taga emot brudparet. Dansen pågick till bortåt morgontimmarna.

När brudparet blev hågat att gå till sängs och kom in i brudkammaren, var denna full med krutrök. Dörrtrösklen var sliten, så att pistolspipornas kunde sättas in i sprickorna under dörren och rummet blev fullt med rök. När de nygifta kommit in höllo de på att kvävas. De måste öppna dörrar och fönster. Brudgummen gick också ut och bad det för-

Uppåkra Stora 3⁴

Postadr.: Uppåkra. Tel. 11162 Lund.

Areal: Total 31 har (30 åker). **Tax.-v.** 83.700.

Man- o. ekonomibyggn. uppf. 1849. 5 hästar, 1 unghäst, 1 tjur, 14 kor, 14 ungdjur, 10 svin. Gården har varit i släkten i 5 generationer. Förste kände äg. är Per Svensson, som köpte gården 1750 o. brukade den till 1783, då hans son Siwer Persson övertog den. Denne innehade gården till sin död 1833, då stbh. tillträdde. Gårdens skötsel handhades därefter av sonen Per Siwersson f. 1819, som då han 1840 blev myndig köpte densamma. Han brukade egend. till sin död 1891, varefter stbh. övertog den. Den sköttes härefter av sonen Nils Siwersson d. ä. f. 1862, gift med Anna Nilsdotter, f. 1866, död 1942. Han köpte gården 1894 o. innehade den till sin död 1903, varefter stbh. stod som äg. till 1926, då sonen Nils Siwersson d. y. tillträdde. Mellan 1903 o. 1926 sköttes egend. av Malte Lindh, gift 1919 med dottern Elisabeth Siwersson o. numera innehavare av Lilla Uppåkra 12³ m. fl. (*se denna gård*).

Äg.: Nils Hilding Siwersson d. y. f. 23/5 01. Son till Nils Siwersson o. h. h. Anna. Gift 26 med Hilma Olsson f. 29/9 03, dotter till Lars Olsson o. h. h. Bengta f. Knutsson. Barn: Elsa-Britt f. 27, Ingegärd f. 28, Bertil f. 32, Ann-Marie f. 33.

Äg.: Genomgått Hvilans folkhögskola.

Ur Svenska gods och gårdar 1944

samlade folket att inte skjuta mera den natten utan nöja sig med dansen. Om de tillmötesgick hans önskan så voro de välkomna nästa kväll igen, ty han hade mera brännvin och öl att bjuda på. Så firades bröllopet i fyra dagar på båda ställens. Sedan var den festligheten slut. — — — — —

De nygifta levde lyckliga i nära 50 år.

Landskap: Skåne
Härad: Bara
Socken: Kyrkheddinge
Uppteckningsår: 1955

Upptecknare: Jöns Andersson Kyrkheddinge
Berättare: ” ” ” ”
Berättarens yrke: Lantbrukare
Född år: 1883 i Lund

Emigration

Under senare hälften av förra seklet var det många från denna och angränsande socknar som emigrerade. Det var ju dåliga arbetsförtjänster och stundom arbetslöshet här, så att mycken ungdom, av båda könen reste över till Amerika och Kanada ja några ända till Australien. Det var mest arbete-reungdom som reste, men även många hantverkare, hemmansägarsöner och hemmansägardöttrar. Emigrationen var störst på 1870-1880 talen. De som förut hade rest, brukade skriva hem och tala om för sina syskon att de hade så bra arbetsförtjänst och bra på alla sätt, så att det blev amerikafeber hos många av de hemmavaran-de. Stundom skickades även amerikabiljett. Ångbåtslin-jerna hade även emigrant-värvare, anställda i socknar-na. Dessa spred propaganda-litteratur och hjälpte emi-granterna med anskaffande av erforderliga papper. De som senare reste fick i regel stanna hos någon bror eller syster eller vän som rest förut till dess de fått lärt sig språket, varefter de vanligen sökte arbete hos någon farmare, vid järnvägsbyggen eller vid någon industricentral. Många unga män i värnplikts-åldern, reste för att slippa från exercisen.

Det hände en gång på 1860-talet, en emigration av annan orsak än förut nämnd. En religiös sam-manslutning av mormoner, eller ”De sista dagars heliga”, som de kallade sig brukade hålla sina möten i ett litet hus här i socknen beläget vid Vallby mosse. Ägaren av huset predikade och döpte. Jag minns att mor och med henne jämnåri-ga personer talade om att de som döptes, steg ner i vattnet i mossen, tills detta steg honom över hu-vudet, varefter predikanten läste över honom. Mormonrörelsen spred sig även till angränsande socknar, men mormonerna var illa tålda därför att de sällan arbetade, utan bara agiterade för sin lära,

där månggiften var tillåtet. Slutligen tröttnade mormonerna här och beslöt att resa till ”Sion” d.v.s Utah i U.S.A. de flesta reste samtidigt sedan de realiserat lösöret som de inte kunnat ta med, men en del reste senare, sedan de första skrivit hem och talat om hur bra de hade det i ”Sion”. Somliga av de första emigranterna av mormoner-na reste hem och hämtade sina anhöriga. På ett ställe hos en hemmansägare i Kornheddinge kom sönerna hem och hämtade sin mor, som då rymde från sin make och följde sö-nerna till Utah. Vad emi-granten vanligen tog med på resan var mest kläder, som packades ned i en rätt stor, beslagen s.k. amerikakof-fert, samt ofta bibel och psalmbok, fotografier av anhöriga och vänner, samt div. småsaker. Hur själva överfarten skedde och hur fort den gick, berodde väl något vilken tid på året och vilket år som resan företogs.

Jag har ett livligt barndoms-minne av en 20-års dräng, som tjänat i mitt hem, och som reste till Amerika år 1887, skrev hem att han varit på sjön i 3 veckor, han skrev ofta hem, men breven är förstörda. Han levde blott ett år i det nya landet. Många emigranter reste hem på besök och en del stannade hemma och köpte egen gård för pengarna som de förtjänat i Amerika. De flesta som rest uppehöll kontakten med släktingar och vänner, samt sände ofta pengar och presenter.

Ur Lunds Univ. Folkminnesarkiv ACC NR M 14198/Kerstin Karlsson

Staffanstorp sockbruks-personal ca 1890.

Foto från Sockerbruksmuseum Örtofta

Staffanstorp sockbruks-personal 1912.

Foto från Sockerbruksmuseum Örtofta

Staffanstorp sockbruks-personal 1935.

Foto från Sockerbruksmuseum Örtofta

Staffanstorp sockbruks-personal 1950-tal.

Foto från Sockerbruksmuseum Örtofta

Landskap: Skåne
Härad: Bara
Socken: Esarp o Kyrkheddinge
Uppteckningsår: 1956

Upptecknare: Jöns Andersson Kyrkheddinge

„ „ „ „
Berättarens yrke: Lantbr

Född år: 1883 i Lund

När den nya tiden kom till bygden

Den nya tiden kom till vår bygd på 1880-1890 talet, samtidigt med sockerbetan. Mina tidigaste barndomsminnen är också från samma tid och jag minns så väl den gamla tiden då det mesta arbetet gjordes för hand och inga maskiner fanns att tillgå. Landsbygdens folk var i allmänhet mycket fattigare då än nu. Tiggare kom varje dag, ibland flera stycken. I "fattighuset" fick hjonen ofta både svälta och frysa. Arbetsfolket hade dåligt betalt för sitt arbete. De mindre och medelstora lantbr hade det inte heller så bra, de fick föda och kläda sig på vad som växte på gåren och hade i allmänhet mycket ont om pengar. Kronoskatten var låg, men kommunalskatten och i synnerhet prestlönen var ganska dryg.

De större hemmansägarna var i allmänhet rika, de hade ärft sina gårdar skuldfria och ofta även en del pengar. De fick utfört arbetet billigt och hade därför råd att märjla och rördika som börjades på 1860-1870 talet. Deras söner fick gå i lantbruksskolor och det var därifrån som initiativet till bättre skötsel av jorden kom. Märjlingen verkade till en början att ge bättre skörd men då jorden på den tiden gödslades dåligt blev jorden snart utpinad och skörden sämre än före mörjlingen, varför denna småningom upphörde. Man brukade säga att mörjlingen gjorde fadern rik, men sonen fattig. Det var många mindre lantbrukare som mörjlade eller rördikade då.

Åkerbruksredskapen voro små och enkla, de tillverkades av trä av störstörängen på de större gårdarna, samt av bonden själv eller hans söner,

på de mindre. Årdret gjorde det bästa arbetet. Det tillverkades senare av järn i bysmedjan. Klösen med 7,9 eller 11 krökta järnpinnar och ramen, "bolen" först av trä, senare av järn kallades sylklös, senare gjordes gåsfötter på pinnarna, och kallades då sockaklös. Plogen av trä och försedd med färrärra försvann på 1870 talet. Den tillverkades senare av bysmeden och var helt av järn, samt ofta med ristvält. Det fanns även plogar med ås och tacklar av trä, som kallades engelska plogar. På 1890 talet kom den engelska "albien" och "viktorian" "colombian" och senare den amerikanska "oliver" som blev den som

mest användes, så länge hästar användes i lantbruket. Bredsåningsmaskinen kom på 80-och raksåningsmaskinen på 90-talet, liksom självavläggaren och slåtermaskinen samt omkring sekelskiftet, självbindaren. Det var de större lantbrukarna som först skaffade sig maskiner. Ångröskor kom omkr 1890. Redan på 70-talet började en och annan av de större lantbr, skaffa sig häströskor, som lånades ut till de mindre lantbrukarna. En och annan bysmed slog sig på tillverkning av större och mindre häströskverk, bl. andra P. Nilsson Örup och John Persson St. Råby, ja även en och annan "mekanisk" lantbr. slog sig på tillverkning av mindre häströskor. På de mindre lant-

bruken kom lantbruksmaskiner i allmänt bruk, först omkr. 10-20 år senare, än på de större. Det var först sedan betodlingen och mjölkproduktionen kommit igång, som man fick råd att köpa sådana.

Sockerfabriken i Staffanstorps byggdes 1885. Betodlingen här började då i mindre skala. Redan

förut hade en och annan av de mera framsynta lantbrukarna odlat betor till Arlövs sockerbruk. Det var 2 mil att köra vid leveransen. Den första tiden då man odlade betor användes ej betgrep vid avlastningen, utan betorna plockades för hand. De första åren sattes betfröet för hand, sedan jorden bölkats. Arbetet utfördes mest av kvinnfolk som

delsmejeri på initiativ av kommunordf. Sven Nilsson Kornheddinge. Det började sin verksamhet den 1 okt. samma år, samtidigt som de små mejerierna i socken upphörde. Samma år kom Malmö-Tomelilla järnväg som senare utbyggdes till Simrishamn, genom socknen, men stationen kom något år senare. Malmö-Genarps järnväg byggdes

Jordbruksarbetare

gick flera i bredd. Man hade frö i en liten taska, som hängde över axeln och en liten hacka i ena handen som man gjorde hål till fröet med. 4 personer hann sätta ett tunnland per dag. Efter några år fick man enradiga betfrösåningsmaskiner som kördes på bölken. Senare såddes betfröet på slät mark, med ommonterad radsåningsmaskin. Samtidigt med betodlingen, började man använda konstgödning och chilesalt i början i ganska små mängder, som sedan ökades. Med betodlingen började en ökad mjölkproduktion, betblast och betmassa var ju ett foder som gav mjölk. I samband med ökad betodling ökades ladugårdsbesättningen. Sedan användning av konstgödsel, och ändrat skiftesbruk kommet till stånd, ökades avkastningen av stråsäden och på samma gång det allmänna välståndet. Med betodlingen blev det också ökade arbetsförtjänster. I slutet av 80-talet inrättade lantbr. And. Larsson, Hemmestorp ett litet mejeri, här i socknen och några år senare ett av H. Pålsson. 1893 byggdes Kyrkheddinge an-

1894, då station öppnades i Kongsmarken. Dessa järnvägstillkomster hade stor betydelse för vår bygd. Förut fick bönderna köra till städerna med sina produkter. Vägarna voro i medio av 1800-talet mycket dåliga, man kunde inte ha större lass spannmål än 3 tunnor och säckarna fick bindas fast med rep. Med tiden blevo landvägarna bättre, men de mindre, allmänna vägarna, var i lika dåligt skick ända till 1800-talets slut.

I äldre tid fanns det inga tidningar i bygden, nyheterna förmedlades då genom tiggarna, som vandrade vida omkring, därför voro tiggarna på den tiden ganska välkomna. Det kom även många gårdsfarihandlare och en och annan stannade kvar och öppnade handel, i mindre omfattning. På 70-90 talet kom det många judar med stora varupackar på ryggen. De var knepiga affärsmän som ofta lockade folk att köpa saker som de ej behövde. I brist på pengar tog judarna emot fruntimmershår, och många flickor och yngre fru offrade sina

vackra lockar, då hon råkat förgäpa sig i någon skinande huvudduk, eller lysande brosch. De första handelsbodarna här öppnades i slutet av 70-talet, i Kyrkheddinge av Jöns Hendriksson, i Wallby av P. Rosvall och i Esarp av N.H. Möller. Förut hade Lars Persson i Alberta haft litet småhandel i sin stuga. I Wallby hade en husman, Vall, haft liknande handel. På 80-talet började folk allmänt hålla tidning i början två grannar tillsammans om en tidning. Det var vanligen "Folkets Tidning" eller tidningen "Lund" eller "Nya Lund", senare "Sk. Dagbladet". Posten Hämtades först i Lund, senare i Staffanstorp, av postman och avlämnades till skolläraren som delade ut den bland skolbarnen. Postmannen avlämnade även post i handelsbodarna. Senare hämtades posten i Kongsmarken och Kyrkheddinge. Sockenbibliotek hade

Lantarbetare

kommet i Esarp på 1870-talet. På en debetsedel å kommunalskatt för år 1877, finns upptaget en post på biblioteksavgift med 1 öre pr. Fysk. Skollärarna brukade hålla bokauktion vid jultiden å böcker fr bok u.b Stockholm. Det var god efterfrågan på böcker då, och auktionerna gick bra. Dessa auktioner upphörde i början på 1900-talet.

Bystämman har ej hållits här, vad jag minns eller hört omtalas, men åldermannagille hölls allmänt i byarna, ända till början av 1900-talet, då rusthåll och rotehåll upphörde, men hålles fortfarande i byar där det finns samfälligheter, såsom i Kyrkheddinge och Vallby. Åldermansgillet brukar hållas vid Mårtenstiden. I enstaka byar finns byhandlingarna i behåll förvarade i byrålåda. I Vallby

finns en vacker byrålåda med byns gamla handlingar. Där har man också en cirka 60 cm lång kopparlur, som förr användes vid kallande tillbystämman m.m. I de flesta byar är de gamla byhandlingarna förstörda.

De flesta andelsföreningarna bildades omkr. sekelskiftet. Några av dem har försvunnit, men andra har bildats senare.

Såsom förut omnämnt kom det största genombrottet mellan gammalt och nytt på 1890-talet i och med betodlingen och mjölkproduktionen. Förhållandet mellan husbondefolk och tjänare blev också-, liksom mellan bönder och arbetare-, förändrat, sedan arbetarorganisationerna i städerna börjat sprida sig till landsbygden. I den gamla tiden hade husbonden patriarkalisk myndighet över sitt

husfolk och kunde bestämma över både deras arbets- och fritid. Ville någon gå bort en stund på kvällen fick han fråga husbonden om lov. Lämnade han tjänsten i olaga tid, hämtades han tillbaka av länsmannen. På de större gårdarna, hölls vanligen dåligt kosthåll, och folket fick arbeta hårt för liten lön, som delvis bestod i kläder av sämre beskaffenhet. Det var därför ej ovanligt att folk emigrerade till Amerika, mest på 60-80-talet.

På de mindre gårdarna, som skötes av husbonden och hans familj, blev det ej stora inkomster förr. Vanligen hölls fler hästar än kor och jorden blev dåligt gödslad

och skörden klen. Inkomsterna blev små och räckte dåligt till de nödvändiga utgifterna. Man brukade besöka de vanliga månadsmarknaderna i Lund, och någon gång också i Malmö, för att sälja en kull grisar, ägg och smör, samt för att köpa loggkär, korgar, hjul, inkvistar m.m. För att få marknadspengar måste bonden ofta taga en tunna säd med till stan att sälja. I och med sockerbets- och mjölkförsäljningen, kom det in pengar så att man kunde köpa konstgödning och få bättre skördar. Arbetsfolket fick bättre arbetstillfällen, bättre bet. och avlöningen i kontanter. Det allmänna välbefindet förbättrades, bostäderna förbättrades, heminredningen förändrades, nya moderna möbler anskaffades och de gamla allmogemöblerna började att försvinna, tapeter kom på väggarna, gardiner

för fönstren och mattor på golven. Även matordningen förändrades "lillemiddag" och "mesafton" slopades, porslinstallrikar utbytte lertallrikarna, bordskniv och gaffel samt metallsked, i stället för fällkniv och hornsked.

Alla gillen, bröllops, begravningsmiddagar etc. hade man förr i hemmen. En hantverkare brukade gå omkring och bjuda, förr muntligen, senare med avlämnande av tryckt biljett.

Bonderups mölla

Omkring 1920 började man förlägga gillena till lokaler utom hemmet. Detta brukas allmänt numera. Dopkalas och små bjudningar har man i hemmen. På 90-talet började det byggas tivoli och anläggas dansbanor i skogarna, som drog ungdomen till sig och sedan har nöjeslivet ständigt ökat. Förut hade undomen här från orten dansat i en skogsbacke i Toppeladugård och Ettarp, samt på St. Bjellerups bro. Det var ofta en mil att gå till dansen, samt lika långt hem, för att sedan tidigt på morgonen börja arbetet. Det fanns då inga cyklar, man marcherade till sång ur visböcker, som man köpt av kringvandrande visförsäljare, och man hade säkert trevligare på landsbygden då än nu.

Med den stigande folkupplysningen, försvann tron på spöken, övernaturliga väsen och händelser. Husförhören upphörde på 90-talet. Kyrktagningen i början av 1900-talet.

Den nya tiden, med sina förändringar av landsbygdens arbetarens liv, hade dock ej kommit så hastigt, som förändringarna efter senaste världskriget, vilken tid man skulle kunna kalla den nyaste tiden.

Traktorer har nu ersatt hästarna, och det är ej många gårdar, som har några hästar. De flesta större gårdar driver kreaturslöst jordbruk. Medelstora och mindre gårdar har mest bara halv nötkreatursbesättning. Alla slags moderna lantbruksredskap och maskiner har anskaffats och nästan varje lantbruk har bil. Även ungdomen och arbetare har bil eller motorcykel.

Landsbygdens byggnadssätt har förändrats myck-

et, liksom landskapsbilden i övrigt. Det typiskt skånska, med kringbyggda gårdar med halmtak och pilevallar kring åkrarna, samt pilaléer vid vägarna, har försvunnit likaså stubbemöllorna och de holländska väderkvarnarna, "kölnorna" och brytstugorna.

Den senaste tidens jordbruksrationalisering samt kommunsammanslagningen har gjort att landsbygden mer och mer avfolkats. Städer och tätorter har dragit folket till sig så att folkmängden minskat till ungefär hälften sedan 1880-talet. All bostadsbebyggelse förläggs till tätorterna, där det är ordnat med vatten, avlopp och alla moderna bekvämligheter. Skolorna indrages och nya enhetsskolor byggs i de större samhällena.

Det talas så vackert om att man ska ha en levande landsbygd, samtidigt som man tar livet från den.

Ur Lunds Univ. Folkminnesarkiv ACC nr M13941/ Kerstin Karlsson

Henriette Coyet

Hilda Eleonore Henriette Dorotée Amelie Coyet (född Cederström), född den 16 mars 1859, död 1941, var en svensk friherinna, kulturpersonlighet

*Friherrinnan
Henriette Coyet,
född Cederström.*

och slottsfru på Torups slott.

Biografi

Henriette Coyet var dotter till friherre Claes Arvid Bror Cederström. Hon har kallats "Skånes okrönte drottning" och härskade på Torups slott från 1884, då hon gifte sig med blivande hovmarskalen Gustav Coyet, fram till 1941. Maken gick bort 1924, men hon fortsatte sitt verkamma liv och kom att göra Torup till något av ett kulturcentrum. Slottet restaurerades varsamt, borggården förminskades och ett vagnslider gjordes om till bibliotek. Den jättelika, vackert inbundna boken om Torups historia – författad av Henriette Coyet – ligger på biblioteksbordet i slottet.

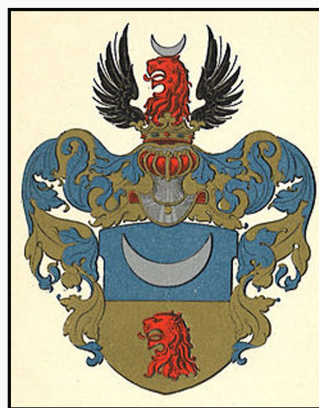

Torup slott

Fotograf: okänd

Åren 1921-1939 var hon ordförande i Bara Härad's Hembygdsförening. Henriette Coyet värnade om skånsk allmogekultur, var folklig och välkomnade även stadsbor i skogarna runt slottet. Om somrarna hölls slottsparken öppen för besökare. Trädgårdsfester och kulturella evenemang lockade tusentals besökare.

Henriette Coyet hyste ett passionerat intresse för hemslöjd – i synnerhet flamskvävnad, och stod som medutgivare av det stora samlingsverket "Gammal allmogeslöjd från Malmöhus län", och satt med i styrelsen för Stockholmsutställningen 1930. Dessutom var hon ordförande i ett flertal kulturella länskommittéer. Efter första världskriget presiderade hon Röda Korsets "kommitté för mottagande av tyska och österrikiska krigsbarn i Skåne".

Coyets vapen
(Adelskalendern 1913)

Övrigt

Selma Lagerlöf, som var nära vän till Henriette Coyet, gästade Torups slott ett flertal gånger.

I Lunds Universitets Folkminnesarkiv, Acc.nr 201, finns denna visa, upptecknad på 1890-talet av just friherrinnan Henriette Coyet. Hon hörde den sjungas av ett gammalt bygdeoriginal ifrån Värby i Bara socken, han kallades Hans Läst eller Värby-Hans – flera av de äldre på Torups gods säga sig ha känt visan om Hr Peder men ingen kan numera erinra sig den fullständigt. Man kan därför vara Friherrinnan tacksam för att hon tillvaratagit visan, medan Hans Läst var i livet – ett litet exempel bland de många på den pietet hon städse visat för Bara Härad's minnen.

Hr. Peder han tjente på konungens gård
För pengar och välskurna kläder
Ju mera han åt ju mindre han drack
Han sörjde ju nog för den kära

Dotter kära ack dotter fin
Sätt dig nu ned till att skriva
Och skriv så till moderen
Att kärastan hon ligger döder

När moderen får detta brefvet att se
Så dignar hon neder till jorden
Ack stalldräng kär, ack stalldräng säg
Sadla mig då dessa hästar
Så redo de lite bättre fram
Så hörde de klockorna klämta
Ack stalldräng kär ack stalldräng säg
Hvad månede ju detta betyda?

Jo detta betyder att kärastan
Att kärastan hon ligger döder
Så redo de lite bättre fram
Der sågo de grafvarna grafva

Ack grafvare kär ack grafvare säg
Hvem grafven I åt denna grafven?
Vi grafven den åt en sköna ros
Som här i jorden skall rutna.

Så grafven den både vider och bred
Så deri två kunna ligga
Så redo de lite bättre fram
Der mötte de bärarna bära.

Ack bärare kär ack bärare säg
Hvem bären I på denna bären?
Vi bära den åt en sköna ros
Som här i jorden skall rutna.

Då tager han ut det blanka svärd
Han hugger det uti sitt hjerta
Sen tager de honom så blodig han var
Och lägger honom vid flickans sida.

Uppå denna grafven där växer två lind
De tager varandra i handen
Uti denna grafven der ligger två lik
De har älskat hvarandra i lifvet.

Den vägen var lång och den skogen var trång
Och stigarna vilse att rida –
Han hade intet annat att trösta sig vid
Än foglarna uti lunden de qvittra.

*Henriette Coyet (1859-1941) slottsfru i Torup
Fotograf : okänd*

(Visan är förut upptecknad i Skåne av Eva Wigström, S. Åsbo h:d, Folkdiktning s 36, och av Per Larsson, Ljunits h:d, Teckningar och Toner s.41.

Kyrktagning

Kyrktagning, även kallat "En moders tacksägelse" eller "Barnakvinnors kyrkogång", är en äldre kyrklig rit genom vilken man välkomnade henne tillbaka till församlingens gudstjänstgemenskap. Riten kom också med tiden att alltmer innebära ett tack för barnen som fötts.

Det var under medeltiden brukligt att kvinnan skulle bära ljus och medföra offer, gåvor som tillföll prästen i samband med kyrktagningen. Dessa stadganden återfinns ännu i 1529 års svenska kyrkohandbok. Detta bruk avskaffades i samband med Uppsala möte 1593, men kyrktagningsoffer till kyrkokassan i samband med återvälkommandet in församlingen levde kvar.

En ung hustru från Herrestads härad i Skåne väntar på sin kyrktagning i vapenhuset där en klädd knäfallspall är framställd. (Kopparstick av Forssell i Ett år i Sverige, 1862.)

Efter förlossningen ansågs modern vara oren. Begreppet "oren" bör dock i detta sammanhang förstås som ett kultiskt begrepp och inte som ett moraliskt. Man föreställde sig att kvinnorna var utsatta för övernaturliga faror och att de även kunde vålla omgivningen skada. Denna tidsperiod av orenhet pågick i sex veckor efter förlossningen.

Därefter skulle kvinnan genomgå en kyrklig ritual för att åter tas upp i den kyrkliga och den sociala gemenskapen. År 1866 förkortades tiden av orenhet till fyra veckor.

Den orena modern betraktades helt enkelt, liksom det odöpta barnet, som en hedning efter barnafödandet, och att ha samlag med sin hedna kvinna före kyrktagningen ansågs som en mycket svår synd. Mellan förlossningen och kyrktagningen var kvinnan inte heller tillåten att arbeta utomhus eller att besöka kyrkan. I fattiga hem ställde det till problem där kvinnan inte kunde vänta så länge på att åter få arbeta.

Kvinnor som besökte andra i deras hem och som nyligen nedkommit hade med sig ost, bröd, andra livsmedel. Omsorgen om föderskan grundade sig på den gamla uppfattningen att hon före kyrktagningen måste isolera sig från sin omgivning. Det kalas som på många håll ordnades i samband med uppvaktningen hos den nyblivna modern kan kanske ytterligare ses som ett sätt att tacka dem som hade bistått vid förlossningen.

Vanligen förrättades kyrktagningen före gudstjänsten på den ordinarie söndagsgudstjänsten. I början skedde kyrktagningen innanför kyrkporten. Dock fanns det en känsla av skam att kyrktagas vid porten, för det var där de dömda satt i kyrkstocken och sonade sina brott. Det var dessutom kallt och dragit vid dörren och det ansågs inte lämpligt för de nyblivna mödrarna. Kyrktagningen flyttades först till tvärgången för att till slut ske vid altarringen.

Vid kyrktagningen knäböjde kvinnan på en särskild klädd kyrktagningspall. Därefter läste prästen en kyrktagningsbön. En ogift kvinna kyrktogs inte på samma vis som den gifta kvinnan utan genom enskild skrift. De skulle vanhedras! Hon fick dessutom knäböja direkt på det kalla stengolvet i kyrkan eller på en oklädd pall, horpallen. Efter kyrktagningsbönen tog prästen modern i hand och gav en slutönskan. Ogifta mödrar tog ej prästen i hand. Kyrktagningen hade även olika former, beroende på om det var "äkta" eller "oäkta" barn och om de överlevt födelsen eller ej.

Fram till mitten på 1800-talet utgick en avgift för kyrktagningen. Under senare delen av 1800-talet började en uppluckring av kyrktagningsleden. Seden upphörde inte över hela landet samtidigt.

Torpare och statarhustrur var de första som lät bli att låta sig kyrktagas. Längst levde kyrktagning kvar på västkusten och förkom ännu 1940-1950-talen. I 1942 års kyrkohandbok, som gällde fram till 1986 i Svenska kyrkan, benämner man riten som en moders tacksägelse. I kyrkohandboken som Svenska kyrkan antog 1986 finns inte ordningen om kyrktagning med.

Ett barn skulle enligt kyrkolagen döpas inom åtta dagar. Eftersom modern inte var kyrktagen kunde hon inte närvara vid dopet. Barnet döptes i kyrkan om det inte var fråga om ett nöddop. Det ansågs inte heller passande att fadern var med vid dopet. Istället företrädde barnet av faddrarna. Faddrarna skulle ta hand om barnet om något hände föräldrarna. År 1864 ändrades bestämmelserna om när dopet skulle ske och tidsperioden utökades till inom sex veckor efter födelsen. Efter detta år blev det vanligt att både dop och kyrktagning skedde vid samma tillfälle.

Information om kyrktagning finns i födelse- och dopböckerna och ibland även i flyttningsattester och i husförhörlängderna. Förutom själva födelse- och dopdagen kan datumet för kyrktagningen finnas. Ibland finns det datumet i en särskild kolumn eller i marginalen.

Källor:

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Kyrktagning>
<http://www.genealogi.se/wiki/index.php/Kyrktagning>
<http://www.algonet.se/~hogman/kyrktagning.htm>
<http://www.kotus.fi/index.phtml?l=sv&s=1254>

*Marias kyrktagning,
Medeltidsmålning från Värmland, Södra Råda*

Viktigt meddelande till medlemmarna

Som medlem i någon av de till Sveriges Släktforskarförbund anslutna föreningarna är du försäkrad genom Försäkringsbolaget IF. Försäkringen gäller för kroppsskada orsakad genom olycksfall som inträffar under organiserad föreningsverksamhet som möten, konferenser, resor samt under resor till eller från verksamheten. Om personliga tillhörigheter t.ex. glasögon, kläder etc. förstörs i samband med olycksfallet ersätts även dessa.

Omfattning som ingår	Försäkringsbelopp kr	Självrisk
Medicinsk invaliditet	400.000	0
Läke-, rese- och tandbeh.kostnader	25.000	0
Dödsfall orsakat av olycksfall	40.000	0
Kläder och personliga tillhörigheter	10.000	0
Teknisk utrustning f handikappad person	40.000	0
Kristerapi	max 10 ggr	0

Olycksfallsförsäkring SP 245896

Förkläde

Smart, snyggt och miljövänligt.

När en bondmora på 1700-talet gick i kyrkan på söndagen tog hon på sig alla sina kjortlar för att visa att det var gott ställt hemmavid. Men var vägen lång och kjortlarna tunga, så för att underlätta brukade hon fästa upp några kjolarna.

För att kunna göra det med anseendet i behåll

mest vita förkläden där bredden på fällen markerade hur nära anhörig man var. Änkeförklädets fäll gick nästan till linningen.

Inga barn gick till skolan utan skolförkläde när 1900-tals seklet var ungt. Många är vi som sydde blårutiga förkläden hos skolläraren långt in på 50-talet.

Att serveringshjälpen hade ett starkt vitt förkläde över sin svarta klänning var en självklarhet.

måste även de undre kjolarna ha förkläde, för utan förkläde var ingen redbar kvinna rätt klädd. Framme vid kyrkan fällde hon ner kjolarna, alla utom den översta kyrkkjolen som fälldes ner först i kyrkdörren.

Hade väl förklädet varit i kyrkan – ja, då var det så välsignat att det kunde läggas över det ännu odöpta barnet i vaggan för att skydda mot allsköns otyg.

Förklädet hörde inte enbart till allmogens dräkter. Utseende skiftade med användningen. Det kunde veckas i olika mönster, smala veck på längden, olika breda veck på bredden. Till sorg användes

Dagens miljömedvetna generation har åter börjat använda det praktiska plagget, som spar på både kläder och tvätt. Mormors gamla brukar vara bäst, men förkläden i nygammal design ser man allt oftare i butikerna.

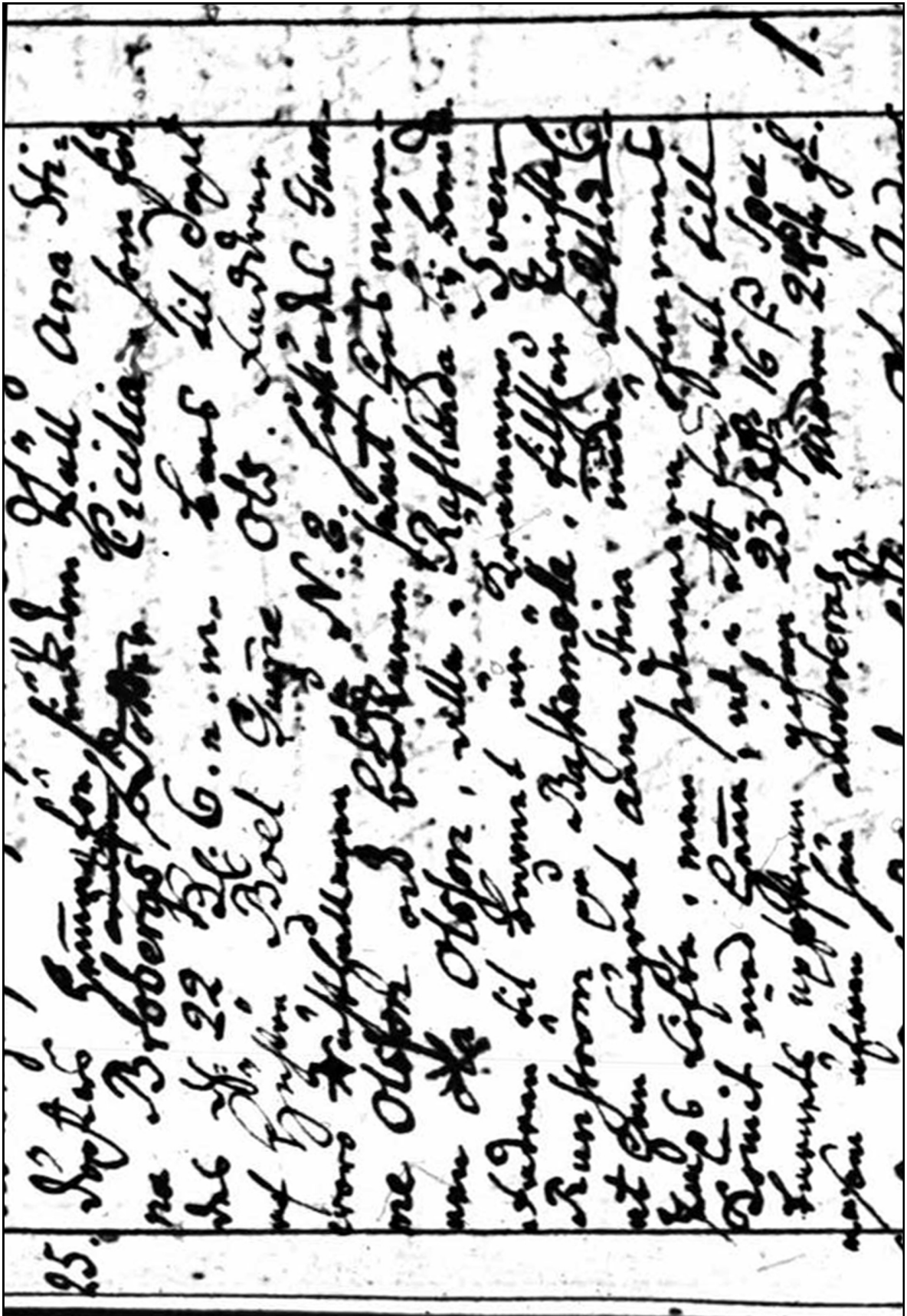
Källa: Minnenas Journal.

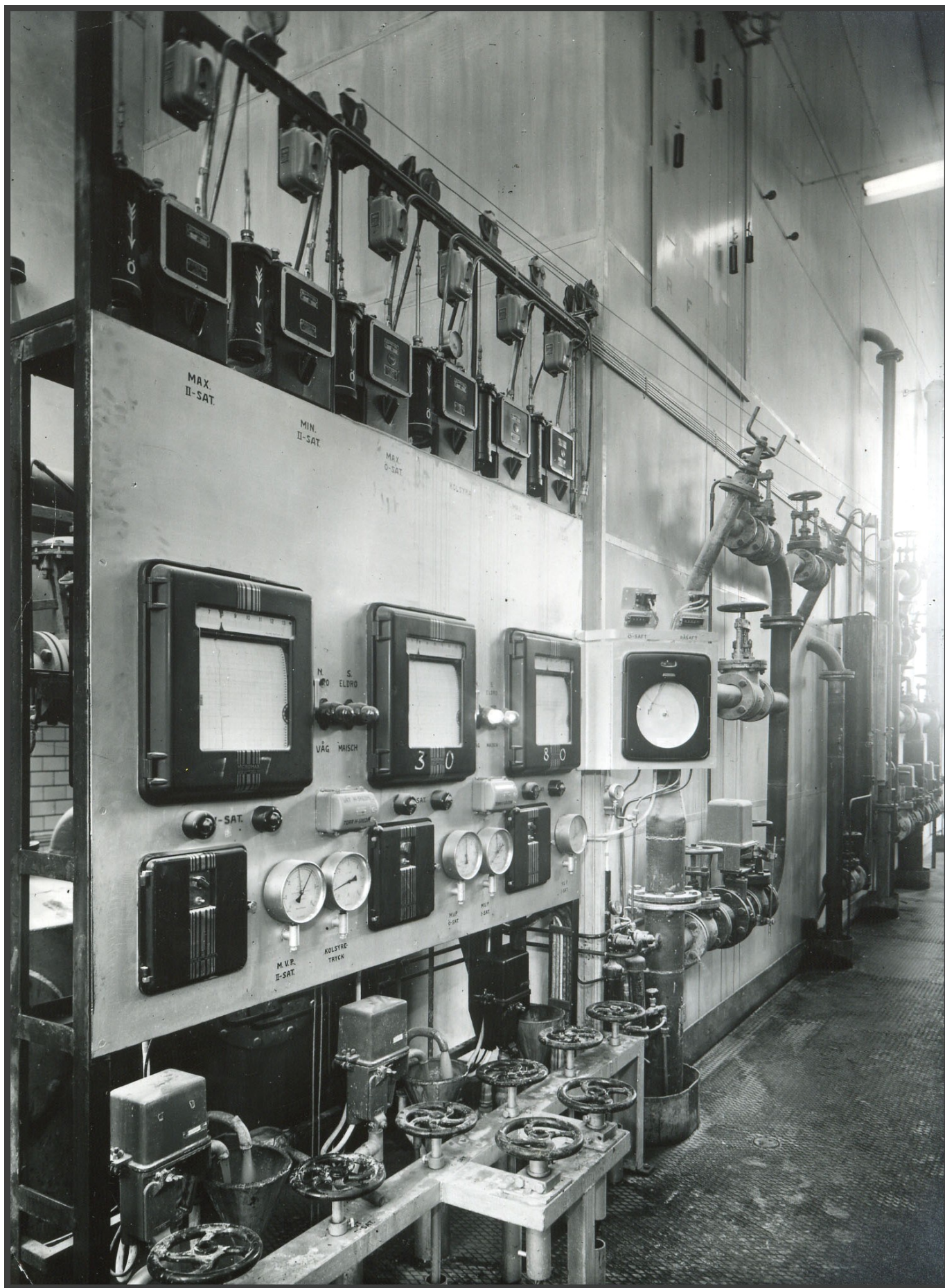

LÄSÖVNING!

Nedan text är hämtad ur födelse och dopbok i Ravlunda pastorat. Året är 1796 och beskriver en inte ovanlig före-
teelse. Men vad står det i texten? Skriv ner dit svar och skicka det till **Tommy Fält Rapsvägen 3, 245 43 Staf-
fanstorp** eller maila till tommy.faltd@telia.com. Senast den 30 augusti vill vi ha svaren för att kunna presentera
det och vinnaren i nästa utgåva av Släkttavlan.

Vinnaren får ett gratis medlemskap i Staffanstorps släktforskarförening under år 2016.

Instrurmentpanel, Staffanstorps Sockerbruk år 1951.

Foto från Sockerbruksmuseum i Örtofta